

BULLETIN 71

AUGUSTUS 1996

STICHTING
VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD
(ingeschreven K.v.K. Dordrecht nr. S 119934)

Redactie en secretariaat:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Giro 38.70.852.

Contributie: minimaal F 10,-- per persoon/jaar.

Redactie:

J. Gerretse

A.O. Mol

P.J. Pot

K.H. van der Ree

W. Reedijk

Drs. J.E. de Rooy

Mr. R. van der Waal

J. Weijers

Hof van Assendelft:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Telefoon 0186-601535.

Geopend dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur.

Zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur.

Leeszaal: Geopend woensdag 09.00 - 13.00 uur.

Zaterdag 10.00 - 17.00 uur.

Oost-Leeuwenstein:

Dorpsstraat 13, 3274 BB Heinenoord.

Geopend zaterdag 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur.

Groepen op afspraak.

Conservator:

Drs. J.E. de Rooy 0186-602010

Niets van deze uitgave mag zonder toestemming van de
redactie worden overgenomen.

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Nu de grote vakantie is aangebroken, komt u wellicht er weer eens aan toe een bezoek te brengen aan ons Streekmuseum. Of het nu mooi weer is of slecht weer is, het is altijd de moeite waard. Er is zeker wel iets, dat u nog niet gezien hebt en dat "artstikke mooi" is, zoals een jeugdige bezoeker in het gastenboek schreef.

Wij hebben u regelmatig op de hoogte gehouden van de werkzaamheden aan de museumtuin, waarin nu een mijlpaal is bereikt. Zoals algemeen bekend is, heeft hier het "H.C. Andersen-huis" gestaan, dat na de overstromingsramp van 1953 aan de inwoners werd geschonken door het Deense Rode Kruis. Nu het huis afgebroken is, wilde de voormalige beheersstichting, toch de herinnering daaraan levend houden. Dit heeft geresulteerd in het plaatsen van een beeld in de tuin, dat verwijst naar het sprookje van Andersen "De Varkenshoeder". Op vrijdag 5 juli j.l. is dit kunstwerk in kleine kring overgedragen aan de Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard. Voorzitter Kolbach sprak zijn dank uit voor dit prachtige geschenk en complimenteerde de kunstenaar, de heer Kuizinga uit Goidschalxoord, met zijn zeer geslaagde creatie. Het beeld staat nu in de tuin en u moet het beslist eens komen zien. De heer Kolbach suggereerde overigens, dat het misschien de moeite waard zou zijn te zijner tijd nog meer kunstwerken in de tuin te plaatsen. Maar dat is natuurlijk nog toekomstmuziek.

In het vorige bulletin hebben wij al de Vriendendag 1996 aangekondigd. Deze zal plaats hebben op zaterdag 5 oktober a.s. en over details betreffende het programma van de dag en aanmelding leest u verderop in het bulletin. We hopen op een grote deelname. Wacht u niet tot het laatste moment! Graag tot ziens in oktober. En u weet het: welkom bent u het hele jaar door, al dan niet met familie of kennissen!

Mocht u onverhoopt uw contributie nog niet voldaan hebben, dan verzoekt de penningmeester u dit ten spoedigste te doen. (Het postgironummer is 38.70.852, terwijl de minimale bijdrage F 10,- per persoon/jaar is.) Wij wensen u veel genoegen met dit bulletin!

J.G.

NIEUWE VRIENDEN

Gedurende de afgelopen periode gaven de navolgende personen zich op als vriend/vriendin van het Streekmuseum. Wij heten de 23 donateurs nogmaals hartelijk welkom.

L 248	T. Brand	Hellevoetsluis
HW 592	J. v.d. Breevaart	Heinenoord
L 690	C. Cramer	Meppel
HW 172	D.S.W. Doolaard en Co	Oud-Beijerland
L 204	J.H. van Drongelen	Edam
HW 413	W. den Hartog	Nieuw-Beijerland
HW 653	G. v.d. Hoeven	Nieuw-Beijerland
HW 503	L. van Hulst	Mijnsheerenland
HW 721	M.C.M. de Jong	Mijnsheerenland
L 132	M.C. Kooiman	Waddinxveen
L 403	W. Kooiman	Waddinxveen
HW 743	H. Kuipers	Numansdorp
HW 744	Mevr. Kuipers	Numansdorp
HW 532	M.P. Lagrouw	Mijnsheerenland
L 404	J.S. v.d. Linden	Lisse
HW 572	K.J. van Prooijen	Numansdorp
HW 573	H. van Prooijen-Broekgaarden	Numansdorp
L 673	F.D. Roos	Tolbert
L 674	C.L. Roos-van 't Hof	Tolbert
HW 211	J. de Ruiter	Westmaas
L 111	A. Slingerland	Rhoon
HW 502	J.I. van der Vos	Nieuw-Beijerland
L 273	J.F. Wijnands Jr.	Spijkenisse

Red.

VRIENDENDAG

De redactie is verheugd u te kunnen meedelen, dat het mogelijk is gebleken een gevarieerd programma samen te stellen voor de Vriendendag op zaterdag 5 oktober 1996.

Wij hopen u tussen 12.30 en 12.45 uur in het Streekmuseum te Heinenoord te ontvangen, waar de koffie voor u klaar staat. Uiterlijk om 13.00 uur vertrekken de bussen naar Middelharnis op Goeree-Overflakkee, waar wij een bezoek brengen aan het Rien Poortvlietmuseum en de Nederlands Hervormde kerk. Bij goed weer zal ook een wandeling naar de haven van Middelharnis gemaakt kunnen worden.

Rond half vijf keren wij terug naar Heinenoord om vervolgens met eigen vervoer naar "De Vijf Schelpen" te Mijnsheerenland te gaan. Hier gebruiken wij het aperitief en de traditionele spek-met-peren maaltijd of erwtensoep. Wanneer u geen eigen vervoer heeft zullen wij voor vervoer naar Mijnsheerenland zorgen.

Heeft u zin in dit uitstapje naar Middelharnis?

U kunt zich tot 21 september a.s. aanmelden voor deze dag door overmaking van F 49,50 per persoon op postgirorekening 38.70.852 van -de Stichting Vriendenkring vh Streekmuseum Hoeksche Waard- te Heinenoord. Uiteraard onder vermelding van het aantal personen en de menukeuze "spek-met-peren" of erwtensoep. Wij rekenen op uw komst!

Wilt u alleen deelnemen aan de bustocht naar Middelharnis, dan zijn de kosten F 20,- per persoon en wilt u alleen de maaltijd (aanvang half zes) gebruiken, dan dient F 32,50 per persoon (+ menukeuze) over te maken. Introducé(e)s zijn zoals gewoonlijk hartelijk welkom.

Voor nadere inlichtingen kunt u contact op nemen met de heer A.J. Dekker, penningmeester, telefoon 0186-604652.

Red.

HISTORISCH ALLERLEI

"Een vonkje, sterk angeblazen,
kan licht een groot vuur maken"

In de bibliotheek van het Streekmuseum Hoeksche Waard bevindt zich een copie van een boekwerkje uit 1721, verschenen bij Frederik Outman, boekverkoper op de Tolbrug te Dordrecht, met de wijdlopige titel: "Waarachtig en eenvoudig Verhaal, van het gepasseerde ontrent het censureren van den Diacon Wouter Pieterse van de Erven; en de redenen die den Kerkenraad van Maasdam daar toe hebben bewogen. Opgesteld met goedvinden van de Kerkenraad. Door Nicolaus Lydius, predikant in Maasdam".

In een "Aan den Leser" zegt de schrijver dat deze bladen het licht zien om de wereld te tonen hoe zich alles toegedragen heeft in het censureren en suspenderen van Wouter Pieterse van de Erven zowel van het H. Avondmaal als van zijn dienst als diaken. Het ware te wensen geweest dat deze zaak niet zoveel gerucht had veroorzaakt, maar een vonkje dat sterk wordt angeblazen, kan een groot vuur worden. Omdat men van verschillende kanten een verkeerde indruk van zaken geeft, heeft het de kerkeraad als haar plicht geoordeeld deze zaak naar waarheid weer te geven. In een tweetal artikelen wil ik de gebeurtenissen van toen aan u doorgeven.

De gemeente Maasdam bestaat uit tweeërlei soort lidmaten, te weten uit dorpslidmaten die in het dorp of de heerlijkheid van Maasdam wonen en uit lidmaten die op het Gat, buiten Maasdam, woonachtig zijn. Het Gat is een buurtschap waarvan op grond deels behoort tot de gemeente Cillaarshoek, deels tot 's-Gravendeel, maar kerkelijk valt het echter, al vanaf de Reformatie, onder Maasdam. Uit de inwoners van het Gat, die een derde deel van de gemeente uitmaken, worden ook ouderlingen en diakenen gekozen. Als er langs de huizen gecollecteerd wordt, zoals het geval was in 1663, om een nieuwe preekstoel te betalen, geven zij net zoals de ingezetenen van Maasdam zelf. Ook worden ze door de diaconie in tijden van nood geholpen, zoals de armenrekeningen laten zien.

In 1609 heeft men besloten de beurzen van de diaconie met die van de grote armen (ook wel Heilige Geestarmen genoemd) te verenigen of anders gezegd: de overheid geeft voortaan het geld dat ze daarvoor ontvangt aan de kerk om de behoeftigen te helpen, terwijl de administratie aan de kerkeraad wordt overgelaten.

De acte van vereniging luidt:

"Alsoo bevonden werd dat de Arme bedelende Lieden, haar dagelijks vinden, soo wel aan de Huisen van de H. Geestmeesters, als des Diacons, ende alsoo abusivelijk dikmaal trekken de penningen van den Armen, die den goeden ingezetenen moeten missen, tot nadeel van den Dorpe, is goedgevonden, ordentelijk gestemt en geordonneert, dat den H. Geestmeester van nu voorts zijn penningen, die hij ontvangt, sal leveren in handen van den Diacon, om alsoo uit een Beurse den Armen gedeelt te worden, opdat het voorseide abuis worde voorgekomen ende verhoed."

Een kleine tachtig jaren lang heeft dit besluit geen ongenoegen of verschil van mening opgeleverd. Ook omdat gedurende die tijd maar in één geval hulp verleend is, namelijk aan een arme vrouw die 25 gulden ontving om een huisje op het Gat te kopen en, voegt de schrijver er veelbetekenend aan toe, "welke zij ontvangen heeft uit handen van de ouders van die menschen, die nu onder de eerste beweegraderen zijn, om die Buitebuurt van 't genot van haar eige toegebrachte Aalmoessen uit te sluiten". De problemen die zich aandienen in de loop van de tijd, vloeien alle voort uit deze twee vragen: worden de inwoners van het Gat wel of niet bedeed door Maasdam en legt de overheid zich neer bij de besteding en de administratie van het geld uit de diaconiebeurs.

In 1687 ontstaat er een meningsverschil tussen de schout en diaken Pleun Huigen de Raad. Ze zijn burens maar bepaald geen vrienden van elkaar. De schout zegt nooit te zullen goedkeuren dat de zoon van een arme vrouw door de diaconie voor genezing naar een chirurgijn te Puttershoek gezonden is, omdat hij daar zijn toestemming niet voor gegeven heeft. Pleun Huigen antwoordt terecht dat hij daartoe niet verplicht is om toestemming te vragen, omdat "De Gerechten" die zaken altijd aan de diaconie hadden toevertrouwd en zij ook niet het recht voor zich hadden opgeëist bij de vereniging

der beurzen om in dergelijke zaken gekend te worden. Dit alles brengt de gemoederen danig in beroering.

De schout die tevens secretaris is en als zodanig de rekening moet schrijven, wendt zich tot de Vrouwe van Maasdam. De kerkeraad op haar beurt schrijft haar dat de gewoonten tot hiertoe gehouden, die geheel omgekeerd worden. Omdat ze geen gehoor bij Vrouwe Egidia van Teilingen vindt, maakt de kerkeraad haar grieven bekend bij de Classis van Zuid-Holland. Uiteindelijk moet de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland hierover uitspraak doen. Belangrijke zaken moeten met voorkennis en toestemming van het gerecht worden uitgevoerd, maar het uitdelen van geld aan de armen heeft de diaconie altijd gedaan met goedvinden van de kerkeraad, volgens de kerkorde, zonder daar de overheid in te kennen. Het blijft rustig tot 1716.

In dat jaar wordt er een ouderling gekozen uit de buurtschap het Gat die weigert zich als zodanig te laten bevestigen omdat er in Maasdam gezegd wordt "geen Gattenaars te willen bedeeën indien zij tot armoede quamen". De kerkeraad moet hem beloven alles te zullen doen wat in haar vermogen is om zekerheid te krijgen. Hij vraagt om na te gaan in de acta van de classis of daar geen identieke zaak voorkomt waaronder de classis een uitspraak gedaan heeft. Die is er en wordt hem ook voorgelezen maar nog kan hij daar niet in berusten omdat "die van Maasdam van sich geven, dat de Armen Penningen, haar Penningen zijn: en niemand daar over (als zij niet wilde) disponeren kan". Daarop heeft men getracht de weigerachtige ouderling over te halen. In een besluit van de kerkeraad, opgesteld door de predikant, en door allen ondertekend staat o.a.:

"dat alle Ledematen die hier Kerkelijk behooren, en als soodanige in de Huisbesoeking tegen het H. Avondmaal van ons besocht, en genoodigt worden, van de Diaconijmiddelen moeten en sullen onderhouden worden, indien de noot sulks quam te vereïsschen, schoon sij Ondergesetenen van een ander Gerecht mochten zijn, dat is gerechtelijk onder een andere Plaats behooren".

Ook worden in die resolutie enkele tegenwerpingen beantwoord.

"De Gerechten kunnen hier niets tegen hebben, dewijl zij sich in een gemeenschap van Beurs hebben vereenigt met soodanigen Diaconije, die niet haar eige ingesetenen, maar ook die gerechtelijk tot een andere Plaats behoorden, tot haar last hadden".

"Men kan de Kerkenraad niet beschuldigen iets overgegeven te hebben, 't geen haar niet toestont: zij worden beroepen in haar dienst van en uit de Gemeente, bestaande uit buiten en Dorps ledematen: 't is derhalven niet meer als plichtelijk en Christelijk, dat zij sonder aanneming des persoons de gantsche Gemeente haar opsicht toevertrouwt bedienen en helpen. Gelijk zij dan sonder schroom dese Acte met haar eige handteekeninge hebben bekrachtigt".

Maasdam den 27 Mei 1716. Ondertekend door Nicolaus Lydius, Cornelis Gijsbertse van Erkel, Bastiaen Soeteman, Cornelis Willemse Vogelaar.

Na het bekend worden van die resolutie wordt er openlijk gezegd dat "De Gerechten" nooit zullen toestaan dat die van het Gat bedeed worden. Er wordt verteld dat sommigen uit de gemeente de resolutie van de kerkeraad zullen dwarsbomen. Kortom, er dreigt zelfs een scheuring tussen de gemeentelieden van Maasdam en die van het Gat "tot groote schade van den Dorpe niet alleen, maar tot een onvergoedelijk nadeel voor de Beursse van Kerk en Armen, die hare Aelmoessen en inkomen souden missen".

De predikant gaat dan naar de schout met de vraag of het niet beter zou zijn deze zaak voor te leggen aan de Heer van Maasdam. De schout staat daar volledig achter en hij verzoekt de predikant die toch in Den Haag moest zijn, om de Heer van Maasdam zijn mening te vragen. Als deze van de predikant verneemt wat er aan de hand is, begrijpt hij onmiddellijk wat er gebeuren moet. Hij dicteert zijn kamerdienaar een brief gericht aan de "Gerechten van Maasdam beslissende het geschil over het bedeeden of niet bedeeën van die van 't Gat". Hij schrijft daarin dat men altijd moet uitgaan van het feit dat diegenen die wonen "op de gront die questieus is tusschen de Graaffelijkheid en de Heer van Maasdam, moeten geacht worden te zijn Ingesetenen van Maasdam. Gij weet welke desen gront is tusschen de Kruisweg in Bonavontura".

Sommige leden van het Gerecht zijn erg misnoegd over deze uiting van Charles Philips van Dorp, Heer van Maasdam, maar niemand laat het openlijk blijken.

De ouderling is echter gerustgesteld. Hij weet zelfs samen met de predikant een zekere Aart Teunisse Coppen, die op het Gat woont en ziek is, er toe te bewegen de kerk en de armen van Maasdam in zijn testament ten goede te gedenken. Als deze een jaar later overlijdt, laat hij de kerk 200 en aan de armen 300 gulden na. En even zo is alles weer rustig tot het jaar 1720. Wat er dan zoal voorvalt, hoop ik u de volgende keer te vertellen.

J.W.

AANWINSTEN

In het "Nieuws van de redactie" is er al melding van gemaakt, maar ook in deze rubriek mag een bijzondere aanwinst zeker niet ongenoemd blijven: het beeld "De Varkenshoeder", geschonken door de voormalige Stichting Hans Christiaan Andersen. Het kunstwerk heeft een fraaie plaats in de nieuwe tuin gekregen.

In de gebruikelijke indeling volgt nu een selectie van de andere aanwinsten.

Aan landbouwwerktuigen werd geschonken: een sproeikruiswagen, een groten houten koolschaaf, een bokketuig, een tang om prikkeldraad te spannen, een "briltang" om varkens te "brillen", een hakmes, een suikerbietenrasp uit de tweede wereldoorlog, een ronde hekel (vlaskam), een houten spanzaag, een slikslee en een aardappelrooiriek.

Aan de inrichting van de touwslagerij konden enkele rollen kabeltouw worden toegevoegd en aan die van de klompenmakerij twee kartons met krambanden voor klompen, drie beitels en acht klompmallen. Verder werd bakkersgerei ontvangen, waaronder een meelzeef. De timmermanswerkplaats werd verrijkt met een tafelboormachine een aambeeldje voor in een bankschroef, een zaag met een fraai bewerkt handvat. Daarnaast werd aan gereedschap ontvangen: een loodgietlepel, twee soldeerbouten, een kokertje met vijltjes en een 15-meter rolmaat in lederen etui.

Een niet alledaagse schenking betrof een uitgebreide collectie keukenmessen. Tevens werd aan keuken- en andere huishoudelijke artikelen geschonken: een groot hakmes, zestien verschillende schilmesjes, een aanzetstaal, drie dunschillers, twee afsteekrolletjes, vier appelboren en een vleesvorkje, twee tafelkleden, een bedsteeplanke, een spiegel, twee gazen stolpen om vliegen van levensmiddelen af te houden, een koektrommel en diverse andere blikken voor de inrichting van "de winkel van Taselaar", een halve liter schenkan, een kleine trechter, een ronde houten hooikist, een aardewerken citroenpers (ca. 1900), vijf petroleumkookstellen, een petroleumkan, een pot van Bergen op Zooms-aardewerk, een staande asbak, een messenwetplank, drie porseleinen beeldjes, een zilveren rouwbroche met haar van de overledene, een tabaksdoos en een potkachel met siermantel.

De bibliotheek kon worden aangevuld met onder meer: negen schoolboekje, jubileumboeken van de voetbalverenigingen Zinkwegse Boys en Z.B.V.H. en enkele boeken over de RTM.

Tenslotte de groep varia: een radio, vier koperen gewichten, een doosje kroontjespennen, een barometer, een karwats (rijzweep), een lage houten lessenaar, 128 monsterflesjes met diverse zaden, granen, peulvruchten, kruiden en noten (waarschijnlijk gebruikt ten behoeve van onderwijsdoeleinden), een tel-/rekenmachine, aanplakbiljetten van de Biwanto vanaf 1958, een anker, hand- en borduurwerk van kinderen van de lagere school, een kleurentekening van de voormalige boerenhofstede "Zuidrust" in Numansdorp aan de Hallinxweg en een tekening van het in 1971 afgebrande "Kobus(sies)huissie" in 's-Gravendeel aan de Strijensedijk.

Alle goede gevers bedanken wij hierbij van harte.

R.v.d.W.

AFDELING GENEALOGIE

Momenteel wordt in het museum gewerkt aan de opname in de fiches- en advertentiecollectie van oude (gecopieerde) familie-advertenties uit het vroegere "Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard, IJselmonde en Putten". Dat betekent dus kopiëren, knippen, plakken, schrijven en tussenvoegen. Een heel karwei, maar deze operatie levert een schat aan gegevens op uit het begin van deze eeuw.

Naast deze noeste arbeid zijn uiteraard ook nog andere bronnen bewerkt. Hier volgt een opsomming:

- * Burgerlijke Stand Strijensas: geboorten 1818 t/m 1855;
- * idem: huwelijken 1818 t/m 1855;
- * Burgerlijke Stand Numansdorp: overlijden 1852 t/m 1863;
- * Burgerlijke Stand Puttershoek: overlijden 1852 t/m 1863;
- * Burgerlijke Stand Heinenoord: overlijden 1811 t/m 1828;
- * Burgerlijke Stand Goudswaard: overlijden 1835 t/m 1841.
- * Rechterlijk Archief Cromstrijen, nrs. 81 t/m 84: Transporten, hypothecken enz., 17e en 18e eeuw.
- * Polderrekeningen Mijnsheerenland van Moerkerken (Binnenbans): nr. 87: 1761-1784; nr. 88: 1785-1800; nr. 89: 1800-1820.
- * Polder Land van Essche, Uiterdijk en Nieuw Strijen, inv. nr. 161: bedijkingsrekening (1599);
- * idem, inv. nr. 162: Rekening Lage Omslag 1779-1792;
- * idem, inv. nr. 163: Rekening Lage Omslag 1793-1816;
- * idem, inv. nr. 164: Rekening Hoge Omslag 1780-1795;
- * idem, inv. nr. 165: Rekening Hoge Omslag 1796-1816.

Alle gegevens uit deze bronnen zijn te raadplegen in de kaartenbakken van het museum.

De verzameling Streekgenealogieën (S.G.'s) werd uitgebreid met gegevens over de volgende geslachten: Blijdorp (1001), Zevenbergen (1002), Van Bendegom (1003), Fortuin (1004), Kuipers (1005), Barth (1006), Van der Vos (1007), Meeuwis (1008) en Suringar (1009), terwijl gegevens werden toegevoegd aan reeds bestaande S.G.'s van de navolgende geslachten: Van den Berg, Blaak, Boshuizen, Van Gilst, Groeneveld, Den Hartog, De Jongste, De Kreek, Smitshoek.

A.O.M.

WERKGROEP DIALECTEN

(Het dialect van de Korendijk)

Onderstaand verhaal (vervolg van Bulletin 70) is een impressie van de beleving van de schrijver over het reilen en zeilen in het dorp Goudswaard in de vijftiger jaren. Natuurlijk hadden ook in die periode nog veel mensen – en vooral winkeliers en ambachtslui – bijnamen. De schrijver heeft ervoor gekozen om deze bijnamen vrijwel niet te gebruiken.

Verder de Molendijk op

Netuurlek weet ik nie meer precies wie of 't er allemel vedder an de Meulendaik weunde en deskundege op dat gebied motte me dat ok maor nie kwaolek neme, maor ik was toen ok nog maor een klain ventjie. Wat ik 't er nog van weet kreegie eerst Dirk Klain en vedderop Aorie Waolenboer en Anna Klain mit d'r moeder en d'r zeun. Die moeder had nog zôô'n kope-ren toeter om beter mee te kenne hore.

Naest Klaos de Vos zat Vlerius. Dat was d'n eerste winkel. Vlerius was kroidenier. Je had een grôôt winkelraom en een klain raompie. Voor dat klaine raompie stinge een paor flesse van Coebergh, pleegzuster Bloadwain en Saomos. Op dat raom was de volgende tekst geplaest: "Hier wordt niet per glas verkocht".

Ik weet nog da'k voor m'n moeder naer Vlerius mos om stroop te haole in een weckfles. Piet Vlerius (de zeun van Vlerius) ging dan mit een grôôte lepel in een ton en liet de stroop die daer an bleef hange dan in de weckfles droipe. De ouwe (Jan) Vlerius vroeg altaid (hai sprak netjies): "Gaot 't zo, of zal ik het in een doosje doen?" Hai zee dat zelfs soms as een klant maor êên of twêê dinge mos hebbe. Naest Vlerius weunde tante Jo. Dat was gelôôf ik van bekant niemand een echte tante, maor iederêên zee dat en ik gelôôf dat ik d'r echte naam nooit gewete heb. Daernaest weunde de gezusters De Jong, maor dat zee je nooit, want je zee altaid dat Saontjie daer weunde. Dat was êên van die gezusters en de mêest bekende. Saontjie voorzag in die taid 't halleve durp van olie. Want toen wier d'r nog veul op stelle gekookt.

Ze had een groen karretjie mit een rôôd tankie d'r op waer ze iederen dag mee over durp ging. Maor Saontjie was nog meer. Ze is jaere koster gewêest van de Grôôte Kerk en ik weet nog van m'n moeder, dat Saontjie bai de jaerlekse kerkschôônmaok de laiding vast in hande had.

Azzie vrouw Saorlôôs en Hañs Kramp verbai was kreegie de bakkerai van Mannefelt (die hiette aigelek: Man in 't Veld). Die ree iederen dag nog met brôôd rond en daer moggie je appelties laete drôôge. Die appelties – herinner ik m'n aige – zatte in een kusseslôôp. Neffe Mannefelt kreegie de schuur en 't weunhois van Dries Baorendrecht. Dries sting op durp bekend deur z'n soms krasse oitspraake. Zôô zag tie nae een onweersboi 's nachs, d'n anderen ochend een koe in een wai legge, die getroffe was deur 't vier. Dries meldde toen op durp, datter een "koe dôôdgedonderd was an de Smoorseweg". 't Slop tusse Dries Baorendrecht en Lauw Rozendaol, die daer naest weunde wier laeter een hêêl belangraik slop toen de Aisbaon nie meer op 't Sandêê angelege wier, maor op 't Binnespoi. Daer kwam toen de officiële toegang.

Zôô as geschreve weunde Lauw Rozendaol naest Drieze en Lauw was melkboer. Toch heb ik dat niet lang meegemaakt, want hai is al naar Persil verhoisd toen ik nog klain was. Piet van der Zwaon was de volgende en die dee wat in errepels. Over een hôôp meñse is netuurlek meer te vertelle, maor dan is 't end zoek, dus gaon we naer Bas Roos, de schilder. Die Rooze zitte d'r nou nog, maor dat zain netuurlijk alweer jonges van 'm.

Azzie dan Bovedaik bleef, kwammie verbai Bram Baiers bai d'n drogist, Johan de Jong, oftewel Pille. Johan was nogal es veul onderweg en wel op de fiets. Het op de fiets stappe van Pille was voor ôôns soort jonges altaid een leuke bezighaid om naer te kaike. Hai had naomelijk zôô'n opstap-aizertie an't achterwiel zitte en dan trok tie z'n aige over 't zaodel heene. Taides z'n afwezeghaid sting z'n vrouw Neeltie in de winkel. D'n drop was lekker, maor dat kreeg ie nie zoveul, want 't was altaid een ietewat dierder dan bai een ander. Nae Johan de Jong kreeg ie Rut Bouman en daarnaest z'n winkel. Bai Rut Bouman kô je een hôôp kôôpe, want hai had nie allêen levesmiddele, maor je kon d'r ok speulgoed en komme en bakke kôôpe.

D'n Hoek

We zain dan op êen van de belangraikste plakke van de Korendaik terechtgekome, naomelek "d'n Hoek". Dat is voore 't ouwe postkantoor, waerof Rookie de scepter zwaoide. Ze dee ok de tillefooncentraole en iederêen is daer wel es binneweest en weet ok dat d'n hond Robbie hietende. De post, Maorius Andeweg was daer netuurlek ok veul te vinge, want die ging toen nog twêemel rond.

Voor de rest hebbe alle Korendaikers an dat Postkantoor allemel wel een herinnering overgehewe! Recht voor dat Postkantoor lag d'n Trap. En al lagge d'r nog zôoveul trap-pies van d'n daik naer benêêje, dut was d'n Trap en hai is 't nog, ok al hebbe ze een enkeld jaer gelêeje de paole vrot gemaakt. Schoin voor 't Postkantoor sting De Bank onder een kastaiebôom. Nou, die'n Trap, die Bank en de roimte daer omheene was de saomekomstplaes voor 't volk.

Voor al op zaaterdagaevend wiere daer de wereldprobleme - niet altaid zonder moeite - opgelost en de taktiek besproke, die de voebal d'n andere week mos toepasse om betere rizzeltaote te kraige. Azzie daer d'n anderen ochend ging kaike dan zag 't rood van de olieneuteschille. Ok op zondagmiddag stinge d'r altaid een stel jonges en manne te lulle over alles en nog wat. Want vrouwe stinge d'r aigelek nooit bai, of 't mozze een stel jonge maide zain en 't mannelek pebliek waere allêen maor jonge jonges.

Chris den Boer.
WERKGROEP DIALECTEN

DE VRAGENRUBRIEK

Op vraag 424 uit het vorige Bulletin is een uitgebreid antwoord ontvangen, dat hier in zijn geheel wordt weergegeven.

Jan Antonisse Duiser, aang. overl. Strijen 17-03-1764. Hij is waarschijnlijk afkomstig uit de omgeving van Est (Gelderland), Heukelom, Brakel, Buren of Giessen. Hij tr. rond 1731 met Ariaantje Ariens Klein, aang. overl. Strijen 27-08-1763, begr. ald. 27-08-1763. Zij deed belijdenis op 15-04-1745 te Strijen.

Uit dit huwelijk:

1. Antonie, ged. Numansdorp 20-01-1732.
2. Bastiaantje, ged. Numansdorp 29-11-1733, overl. Strijen 08-06-1775, huw. aang. Strijen 27-02-1756 met Hendrik Joostzn. Verhoef, ged. Strijen 19-11-1730, overl. Numansdorp 11-01-1787, begr. ald. 12-01-1787, zoon van Joost Hendriks Verhoef en Magteltje Teeuwe Dolaart. Hendrik Joosten Verhoef krijgt 24-04-1777 met zijn kinderen Maggeltje (20 jr.), Joost (12 jr.), Arijaantje (11 jr.), Jan nigje (9 jr.) en Lena (18 maanden) akte van indemniteit naar Numansdorp.
3. Lena, ged. Strijen 03-08-1740, begr. Numansdorp 01-04-1820, huw. aang. Strijen 06-04-1759 Antony Nieuwschepen.

In vraag 426 wordt als vader van Cornelis Jans Boer genoemd Jan Bastiaans Boer. In een reactie op deze vraag wordt echter als vader genoemd Jan Cornelis Boer, overl. na 1633. Deze Jan koopt in 1633 een huis in 's-Gravendeel. Hij huwde te Barendrecht op 21-11-1593 met Machteltje Jacobs, afkomstig uit Oost-Barendrecht. Uit dit huwelijk werden geboren:

1. Cornelis, dijkgraaf, wonende te Mookhoek, overl. Strijen 13-09-1666, tr. rond 1620 met Aeltgie Ariens.
2. Jacob.
3. Aeltje.
4. Arie.
5. Bastiaan.

Wie heeft gelijk met betrekking tot de vraag wie de vader van Cornelis Jans is?

Zo ziet u dat een antwoord ook weer een vraag kan oproepen. Deze keer worden de volgende nieuwe vragen aan u voorgelegd:

428. Johanna Elisabeth Heijligers, geb. Zutphen, tr. Dordrecht 30-01-1796 Willem Jansen, geb. Dordrecht 25-09-1771, overl. Dordrecht 12-06-1813. De ouders van Johanna Elisabeth waren Hendrik Heijligers en Maria Catharina Warschouw. De naam Heijligers komt ook voor als Hellegers, Hillegers en Helgers.

Gevraagd verdere gegevens over Johanna en haar voorgeslacht.

429. Ariaen Arentsse Rollof en Ariaentjen Leenders laten tussen 1619 en 1634 kinderen in Stavenisse dopen. Twee van deze kinderen noemen zich later Stoutjesdijk. Eind 16e eeuw en begin 17e eeuw wordt in de polderarchieven in de Hoeksche Waard herhaaldelijk een Adriaan Adriaanse Rollof vermeld en nog twee Stoutjesdijken. Weet iemand iets naders over de oudste leden van de familie Rollof en/of deze twee 17e eeuwse Stoutjesdijken in de Hoeksche Waard?

430. Elisabeth Jacobse Stoutjesdijk, in 1782 in Nieuwerkerk (Duiveland) geboren als dochter van Jacob Stoutjesdijk en Jacoba Krabbe, ondertrouwt op 16-04-1802 in Nieuwerkerk met Cornelis Jacobse Roodbol, zoon van Jacob Roodbol en Wouterina Stek (of Hek?). Op 17/20-03-1803 wordt in Nieuwerkerk een zoon Jacob geboren/gedoopt. Het gezin verhuist dan naar Oud-Beijerland en daar worden tussen 1804 en 1822 nog ten minste acht kinderen geboren. Elisabeth overlijdt op 10-12-1857 op 75-jarige leeftijd te Rhoon en in haar overlijdensakte worden als haar ouders genoemd Jacobus Stougiesdijk en Jacoba van Pelt, die beiden eveneens binnen die gemeente zouden zijn overleden. De naam van de moeder komt de vragensteller echter onbekend voor. Kent iemand deze Jacoba van Pelt of heeft men zich vergist in de overlijdensakte van Elisabeth?

Tot zover de nieuwe "problemen". Voor vraag en antwoord kunt u nog steeds terecht op het adres van de Vragenrubriek: Strijensedijk 2, 3295 KM 's-Gravendeel.

A.O.M.

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

1896 - De Auto - 1996.

Dit jaar wordt op diverse plaatsen herdacht dat 100 jaar geleden de eerste autofabriek is geopend. Dit feit is reden genoeg om via het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard de geschiedenis van de auto in de Hoeksche Waard te volgen.

Eén van de eerste autoberichten verschijnt in september 1904 in de krant:

"Numansdorp. In deze gemeente kunnen wij bemerken, dat wij op het oogenblik in het reisseizoen zijn. Dagelijks gaan door ons stille dorp auto's, die er met zoo'n snelheid door heen vliegen, alsof de gemeente uitgestorven ware. Deze stankwagens of hikmachines komen met de veerboot over en veelal op tijden, dat er nog al menschen op de been zijn. Is zoo'n nieuwmodisch rijtuig in zicht, dan is het een haastig zich uit de voeten maken. Dat er geen ongelukken gebeuren, vooral in deze tijd, nu de boeren druk aan het oogsten zijn, mag wel als een wonder beschouwd worden. De paarden zijn er over het algemeen zeer bang voor. In de politieverordening mocht wel eene bepaling voorkomen, betrekking hebbende op het rijden met motorrijtuigen door de gemeente." Twee jaar later beschijft de redacteur van de krant een autorit door Klaaswaal:

"Gisteren reed de auto nr. 107 van den heer St. te Rotterdam in een vaartje van ong. 60 Km. door de kom van het dorp; mensch en dier stoof hals over kop van den weg. De bocht bij de Schans zoemde de machine met zo'n dolle vaart om, zoodat het rakelings langs den muur van het in aanbouw zijnde café ging en wonder boven wonder de draai werd nog juist door een nijldigen knauw van den chauffeur kort genoeg genomen, anders was alles ook grif vermorzeld geweest. Men wilde de boot te Numansdorp nog halen, doch dat was mis, en men keerde in dezelfde dolle vaart terug naar Rotterdam."

In 1926 geeft het Nieuwsblad een opsomming van het aantal auto's per gemeente. Zo zijn er onder andere in Oud-Beijerland 32 luxe auto's. In Numansdorp 23, Westmaas 2, Mijnsheerenland 6, Heinenoord 5, Klaaswaal 14 en in Puttershoek 2.

In 1950 staat ook Siderius, de geschiedschrijver van Oud-Beijerland, in een kranteartikel stil bij de geschiedenis van de auto in de Hoeksche Waard:

"Elk vervoermiddel heeft z'n geschiedenis: z'n begin, vervolg en einde. Dat geldt zo goed voor de auto als voor de trekschuit. Voor de auto is het begin, wat Oud-Beijerland betreft, zoals het met alle dingen gaat, al heel eenvoudig. Op de 28e juni 1907 werd hier aan I. Buzeman een rijbewijs voor een motorrijtuig uitgereikt en daarmee deed de eerste auto haar intree in het dorp.

Om weldra door vele andere te worden gevolgd, eerst langzaam, druppelsgewijs, daarna in versneld tempo, zodat Bromvlieg van Fordkoorts spreekt, als hij z'n hart in de volgende ontboezeming lucht geeft:

'FORDKOORTS

De dokter rijdt met Fordje
Z'n zieke klantjes rond,
Hij is er gauw en makk'lijk
En blijft zo zelf gezond.
De Ambt'naar rijdt een Fordje,
Al loert hem afgunst na;
Komt strakjes de "verlaging"
Verdwijnt het wel weer dra.
De boer rijdt met een Fordje:
Z'n land ligt zo verspreid!
Hij kan ook niet meer lopen
Van welgedanigheid!
De Zakenman rijdt met Fordje,
Er buiten kan hij niet!
Hij gaat zo wis veel vlugger
Naar welvaart of ... failliet.
De Bakker rijdt met Fordje
Z'n klantjes daaglijks rond
En stopt je 't brood nu kersvers
En warrem in de mond.
De Lapjesman rijdt Fordje
En dat gebeurt gewis
Daar anders 't gekochte goedje
Weer uit de mode is.
De Visboer rijdt z'n Fordje
Vol paling, baars en snoek
En brengt dat smaak'lijk goedje
Zelfs naar de verste hoek.
De Fruitboer rijdt z'n Fordje
Met ooft en groenten vol
En doet nu veel meer vrachtjes
Dan vroeger met z'n knol.
De Bode rijdt een Fordje
En brengt bestelling rond.

Dat gaat toch heel wat gauwer
Dan met een kar en hond.
De Reiziger rijdt Fordje
Door heel ons lieve land,
Een auto met reclame:
Het mes snijdt van twee kant.
De Kaasboer rijdt een Fordje
In plaats van kar en hit,
Hij maakt met groter vrachten
Nu gauw een groter rit.
Ook brengt een snoezig Fordje
Je saampjes naar "de trouw".
Je zit zo gauw in 't bootje,
Geen tijd meer voor berouw.
Wie rijdt nu niet met een Fordje?
Wie rijdt nog met een Paard?
De mode is nu: vliegen,
Ja op en boven d'aard!
En Ford, de autokoning,
Slaat in Amerika,
Het stijgen van de Fordkoorts
Met welgevallen ga.
De slimme over-zeeër
Voert heel de wereld "Ford",
Terwijl hij zelf O.-W.-er
Van al die tufjes wordt.'

En die slimme over-zeeër bouwde niet alleen kleine tufjes, maar ook grote typen, heel grote zelfs, die de naam van autobussen kregen, omdat ze de oude omnibussen vervingen. In 1923 kwamen 12 ingezetenen bijeen: besloten werd, later een N.V. op te richten met een gestort kapitaal van ong. 15000 gld. en inmiddels zo spoedig mogelijk een Autobusdienst op Rotterdam in het leven te roepen. Na verkrijging van twee standplaatsen op de Grote Markt aldaar, werd de eerste autobusdienst op Rotterdam geopend. Al heel gauw had deze een flink personenvervoer, want de reisduur was veel korter dan met de tram; hij bracht de passagiers in een uur tijd in het hartje van de stad. De tram met z'n gecombineerd personen- en vrachtvervoer, het wachten op aansluitende zijlijnen, het wisselen met treinen van tegengestelde kant,

omdat er maar enkel spoor ligt, dat alles gaf aanleiding tot korter of langer oponthoud, dat men bij de bus niet kende. Alles ging goed, maar in de boezem der Commissie ontstonden twee partijen. De kleinste groep ontving de gestorte gelden terug en één der leden begon voor eigen rekening een autobusdienst in concurrentie met de bestaande. Die strijd duurde ongeveer anderhalf jaar; toen gaf de oude dienst, de "Hoeksche Waard" het op met een verlies van ten naastebij 13,5 mille. De nieuwe dienst van W. Visser Az. behield het terrein, maar ook daar bleven de moeilijkheden niet uit. Toen er van alle dorpen uit naaste en verre omtrek een stroom van allerlei soorten en kwaliteiten van omnibussen de stad Rotterdam binnenkwam, ging het gemeentebestuur zich met de keuring van het materiaal bemoeien en de gestelde eisen werden hoe langer hoe strenger. Ook de oppositie van de spoor- en tramwegmaatschappijen bleef niet uit, want de autobussen ontnamen hun een groot deel van het personenvervoer. Ten slotte begonnen het Rijk en de Provincie zich met verlenen van vergunningen voor het onderhouden van bedoelde diensten te bemoeien, zodat het de exploitant geraden voorkwam, een poging te wagen om zich met de R.T.M. te associëren. Dat gelukte; de belangengemeenschap kwam in '28 tot stand, zodat tram, boot en autobus in nauw verband met elkaar samenwerkten. Dat ging goed, tot tevredenheid van het publiek en van de ondernemers, totdat een paar maanden na het uitbreken van de tweede Wereldoorlog de bussen wegens benzinebesparing op stal gezet moesten worden. Met het toenemend vervoer was ook de capaciteit van de bussen groter geworden: in de eerste bussen, die in gebruik genomen werden, konden hoogstens 18 personen geborgen worden, in de allerlaatste waren 36 zitplaatsen. Tijdens de bezetting verdwenen alle auto's langzamerhand van het toneel. Ze werden in beslag genomen voor zover ze niet hier of daar in een schuur konden worden weggeborgen. Nauwelijks had de vijand de hielen gelicht of ze werden weer voor de dag gehaald en hervatten hun dienst, zo goed en zo kwaad als het ging. En Bromvlieg kan met nog meer recht dan te voren zijn oude liedje weer zingen."

P.J.P.